

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

28 päivänä tammikuuta 2021 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Direktiivi 2012/13/EU – 4–7 artikla –
Liitteissä I ja II olevat oikeuksia koskevat ilmoitukset – Puitepäätös 2002/584/YOS –
Tiedonsaantioikeus rikosoikeudellisissa menettelyissä – Oikeuksia koskeva ilmoitus pidätyksen
yhteydessä – Henkilön oikeus saada tiedot häntä vastaan nostetusta syyteestä – Oikeus tutustua asiaan
liittyvään aineistoon – Täytäntöönpanojäsenvaltiossa eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla kiinni
otettu henkilö

Asiassa C-649/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Spetsializiran
nakazatelen sad (erityisrikostuomioistuim, Bulgaria) on esittänyt 20.8.2019 tekemällään päätöksellä,
joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 3.9.2019, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa
vastaajana on

IR,

Spetsializirana prokuraturan

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja E. Regan sekä tuomarit M. Ilešič, E. Juhász,
C. Lycourgos (esittelevä tuomari) ja I. Jarukaitis,

julkisasiamies: P. Pikamäe,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek, J. Vláčil ja T. Machovičová,
- Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller, M. Hellmann ja E. Lanckenau,
- Unkarin hallitus, asiamiehinään M. Z. Fehér ja R. Kissné Berta
- Itävallan hallitus, asiamiehenään J. Schmoll,

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

– Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi S. Grünheid, Y. G. Marinova ja R. Troosters, sittemmin S. Grünheid ja Y. G. Marinova,

kuultuaan julkisasiamiehen 30.9.2020 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 6 ja 47 artiklan, tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 22.5.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/13/EU (EUVL 2012, L 142, s. 1) 4 artiklan, 6 artiklan 2 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan sekä eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS (EUVL 2002, L 190, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL 2009, L 81, s. 24; jäljempänä puitepäätös 2002/584) 1 artiklan 3 kohdan, 8 artiklan ja sen liitteessä olevan lomakkeen tulkintaa sekä puitepäätöksen 2002/584 pätevyyttä.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty IR:ää vastaan vireille pannussa rikosoikeudenkäynnissä, jossa on kyse savukkeiden salakuljettamiseen liittyvistä rikoksista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Puitepäätös 2002/584

- 3 Puitepäätöksen 2002/584 johdanto-osan 5, 6 ja 12 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
 - ”(5) – – Lisäksi uusien ja yksinkertaisempien järjestelyjen käyttöönotto rikoksesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamiseksi tuomioiden täytäntöönpanoa ja syytteen asettamista varten rikosasioissa tekee mahdolliseksi poistaa nykyiset monimutkaiset ja aikaa vievät luovuttamismenettelyt. – –
 - (6) Tässä puitepäätöksessä säädetty eurooppalainen pidätysmääräys on vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen, jota Eurooppa-neuvosto on luonnehtinut unionin oikeudellisen yhteistyön kulmakiveksi, ensimmäinen konkreettinen sovellus rikoslainsäädännön alalla.
- –
- (12) Tässä puitepäätöksessä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan [SEU] 6 artiklassa tunnustettuja ja – – perusoikeuskirjasta, erityisesti sen VI [osastosta], kuvastuvia periaatteita. Tässä puitepäätöksessä ei ole mitään sellaista, joka estäisi kieltäytymästä luovuttamasta henkilöä, josta eurooppalainen pidätysmääräys on annettu, jos on objektiivisia perusteita katsoa, että eurooppalainen pidätysmääräys on annettu henkilön asettamiseksi syytteen tai rankaisemiseksi hänen sukupuolensa, rotunsa, uskontonsa, etnisen alkuperänsä, kansallisuutensa, kieltä, poliittisen mielipiteensä tai sukupuolisen suuntautumisen perusteella tai että jokin kyseisistä syistä voi vahingoittaa hänen asemaansa.

Tämä puitepäättös ei estä jäsenvaltioita soveltamasta valtiosääntöonsä sisältyviä oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, yhdistymisvapautta, lehdistönvapautta ja ilmaisunvapautta muissa tiedotusvälineissä koskevia säännöksiä.”

4 Puitepäättöksen 2002/584 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten.

2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäättöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäättös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa [SEU] 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”

5 Puitepäättöksen 2002/584 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä on liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti esitettyinä seuraavat tiedot:

- a) etsityn henkilöllisyys ja kansalaisuus;
- b) pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen nimi, osoite, puhelin- ja telekopionumero sekä sähköpostiosoite;
- c) ilmoitus siitä, onko olemassa täytäntöönpanokelpoinen tuomio, pidätysmääräys tai muu vastaava täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös, joka kuuluu 1 ja 2 artiklan soveltamisalaan;
- d) rikoksen luonne ja oikeudellinen luokittelu, erityisesti 2 artiklan osalta;
- e) kuvaus olosuhteista, joissa rikos on tehty, mukaan lukien ajankohta, paikka ja se, millä tavoin etsitty henkilö on osallisena rikokseen;
- f) määrätty rangaistus, jos kyseessä on lopullinen tuomio, tai rikoksesta pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion laissa säädetty rangaistusasteikko;
- g) mahdollisuuksien mukaan rikoksen muut seuraukset.

2. Eurooppalainen pidätysmääräys on käännettävä täytäntöönpanojäsenvaltion viralliselle kielelle tai jollekin niistä. Jäsenvaltio voi tätä puitepäättöstä tehtäessä tai myöhemmin ilmoittaa neuvoston pääsihteeristöön talletettavalla lausumalla, että se hyväksyy käännökseen yhdellä tai useammalla muulla Euroopan yhteisöjen toimielinten virallisella kielellä.”

6 Puitepäättöksen 2002/584 liitteessä on lomake, jossa esitetään yksityiskohtaisesti tiedot, jotka eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä on ilmoitettava.

Direktiivi 2012/13

7 Direktiivin 2012/13 johdanto-osan 3, 11, 14, 21, 27, 28 ja 39 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(3) Rikosasioissa annettavien päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttaminen edellyttää, että jäsenvaltiot luottavat toistensa rikosoikeudellisiin järjestelmiin. Vastavuoroisen tunnustamisen laajuus riippuu läheisesti useista näkökohdista, joihin kuuluvat epäiltyjen tai syytettyjen oikeuksien turvaamisjärjestelyt ja sellaisten yhteisten vähimmäissäätöjen määrittely, jotka ovat välttämättömiä, jotta voidaan helpottaa vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamista.

--

(11) Neuvosto antoi 30 päivänä marraskuuta 2009 päätöslauselman etenemissuunnitelmasta epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden prosessuaalisten oikeuksien vahvistamiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä [(EUVL 2009, C 295, s. 1)], jäljempänä 'etenemissuunnitelma'. --

--

(14) Tämä direktiivi koskee etenemissuunnitelman toimenpidettä B. Siinä säädetään rikoksesta epäillyille tai syytetyille annettavien oikeuksia ja syytettä koskevien tietojen yhteisistä vähimmäisvaatimuksista jäsenvaltioiden keskinäisen luottamuksen lisäämiseksi. Direktiivin perustana ovat perusoikeuskirjassa ja erityisesti sen 6, 47 ja 48 artiklassa määrätty oikeudet sekä [ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi Roomassa 4.11.1950 tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus)] 5 ja 6 artikla, sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin niitä tulkitsee. Tässä direktiivissä käytetään termiä 'syyte' kuvaamaan samaa käsitettä kuin termillä 'rikossyyte' Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa.

--

(21) Tässä direktiivissä olevien viittausten epäilyihin tai syytetyihin, jotka on pidätetty tai jotka ovat menettäneet vapautensa, olisi katsottava tarkoittavan kaikkia tilanteita, joissa epäillyltä tai syytetyltä rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä riistetään hänen vapautensa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen c kohdassa tarkoitettulla tavalla, siten kuin sitä tulkitaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä.

--

(27) Rikoksesta syytetylle olisi annettava syyteestä kaikki tarvittavat tiedot, jotta hän voi valmistella puolustustaan ja jotta voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus.

(28) Epäillylle tai syytetylle annettavat tiedot rikoksesta, josta häntä epäillään tai syytetään, olisi annettava viipymättä ja viimeistään, ennen kuin poliisi tai muu toimivaltainen viranomainen ensimmäistä kertaa virallisesti kuulee epäiltyä tai syytettyä, ja haittaamatta meneillään olevaa tutkintaa. Kuvaus tosiseikoista, jotka liittyvät rikokseen, josta henkilöä epäillään tai syytetään, mukaan luettuina, silloin kun ne ovat tiedossa, väitetyn rikoksen tekoaika ja -paikka sekä sen mahdollinen oikeudellinen luokittelu, olisi esitettävä riittävän yksityiskohtaisesti ottaen huomioon se, missä rikosoikeudellisen menettelyn vaiheessa sellainen kuvaus esitetään, jotta voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus ja mahdollistaa puolustautumisoikeuden tehokas käyttö.

--

(39) Tässä direktiivissä säädettyä oikeutta saada kirjallisesti tietoa oikeuksista pidätyksen yhteydessä olisi soveltuvin osin sovellettava myös eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten pidätettyihin henkilöihin – – puitepäätöksen [2002/584] mukaisesti. Jäsenvaltioiden auttamiseksi tällaisille henkilöille tarkoitettun oikeuksia koskevan ilmoituksen laatimisessa liitteessä II on oikeuksia koskevan ilmoituksen malli. Malli on suuntaa antava, ja sitä voidaan muuttaa komission tämän direktiivin täytäntöönpanoa koskevan kertomuksen perusteella ja myös kaikkien etenemissuunnitelman mukaisten toimenpiteiden tultua voimaan.”

8 Direktiivin 2012/13 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat epäiltyjen ja syytettyjen oikeutta saada tietoja heidän oikeuksistaan rikosoikeudellisissa menettelyissä ja heitä koskevasta syytteestä. Tässä direktiivissä vahvistetaan myös säännöt, jotka koskevat niiden henkilöiden, joita koskee eurooppalainen pidätysmääräys, oikeutta saada tietoja oikeuksistaan.”

9 Direktiivin 2012/13 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillyille ja syytetyille annetaan viipymättä tietoja vähintään seuraavista prosessuaalisista oikeuksista, sellaisina kuin näitä oikeuksia sovelletaan niiden kansallisen oikeuden mukaan niiden tehokkaan käytön mahdollistamiseksi:

- a) oikeus avustajaan;
- b) mahdollinen oikeus maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan ja edellytykset sen saamiseksi;
- c) oikeus saada syytettä koskevat tiedot 6 artiklan mukaisesti;
- d) oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin;
- e) oikeus vaieta.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 1 kohdan nojalla säädetyt tiedot annetaan joko suullisesti tai kirjallisesti sekä selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä ottaen huomioon haavoittuvassa asemassa olevien epäiltyjen tai haavoittuvassa asemassa olevien syytettyjen erityistarpeet.”

10 Direktiivin 2012/13 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäilty tai syytetty, joka on pidätetty tai menettänyt vapautensa, saa viipymättä kirjallisena oikeuksia koskevan ilmoituksen. Hänelle on annettava mahdollisuus lukea oikeuksia koskeva ilmoitus ja hänen on sallittava pitää se hallussaan koko sen ajan, kun vapauden riisto jatkuu.

2. Edellä 3 artiklassa säädettyjen tietojen lisäksi tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettun oikeuksia koskevan ilmoituksen on sisällettävä tietoja seuraavista oikeuksista, sellaisina kuin niitä sovelletaan kansallisen oikeuden mukaan:

- a) oikeus tutustua asiaan liittyvään aineistoon;
- b) oikeus saada tieto pidätyksestä tai vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi konsuliviranomaisille ja yhdelle henkilölle;
- c) oikeus saada kiireellistä lääkinnällistä apua; ja

d) se, kuinka moneksi tunniksi tai päiväksi epäillyn tai syytetyn vapaus voidaan enimmillään riistää ennen asian saattamista oikeusviranomaisen tutkittavaksi.

3. Oikeuksia koskevan ilmoituksen on myös sisällettävä perustiedot kansallisen oikeuden mukaisista mahdollisuuksista riitauttaa pidätyksen laillisuus, hakea vapaudenmenetystä koskevan päätöksen uudelleen käsittelyä tai esittää väliaikaista vapauttamista koskeva pyyntö.

4. Oikeuksia koskeva ilmoitus on laadittava selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä. Liitteessä I on suuntaa antava oikeuksia koskevan ilmoituksen malli.

5. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäilty tai syytetty saa oikeuksia koskevan ilmoituksen kirjallisena ymmärtämällään kielellä. Jos oikeuksia koskevaa ilmoitusta ei ole saatavilla asianmukaisella kielellä, epäillylle tai syytetylle on annettava tieto hänen oikeuksistaan suullisesti kielellä, jota hän ymmärtää. Oikeuksia koskeva ilmoitus on sen jälkeen ilman aiheutonta viivytystä annettava epäillylle tai syytetylle kielellä, jota hän ymmärtää.”

11 Direktiivin 2012/13 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten pidätettävälle henkilölle toimitetaan viipymättä asianmukainen oikeuksia koskeva ilmoitus, joka sisältää tietoja oikeuksista, jotka hänellä on puitepäätöksen 2002/584 – – täytäntöönpanoa varten kyseisessä jäsenvaltiossa annetun lainsäädännön mukaisesti.

2. Oikeuksia koskeva ilmoitus on laadittava selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä. Liitteessä II on suuntaa antava oikeuksia koskevan ilmoituksen malli.”

12 Direktiivin 2012/13 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillylle tai syytetylle annetaan tiedot rikoksesta, josta häntä epäillään tai syytetään. Nämä tiedot on annettava viipymättä ja niin yksityiskohtaisina kuin on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden ja henkilön puolustautumisoikeuden tehokkaan käytön takaamiseksi.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillylle tai syytetylle, joka on pidätetty tai menettänyt vapautensa, ilmoitetaan pidätyksen tai vapaudenmenetyksen syyt, mukaan luettuna rikos, josta häntä epäillään tai syytetään.

3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että viimeistään sen jälkeen, kun syytteen tosiseikat on saatettu tuomioistuimen arvioitaviksi, syytteestä annetaan yksityiskohtaiset tiedot, mukaan luettuna rikoksen luonne ja oikeudellinen luokittelu sekä syytetyn osallisuuden luonne.

4. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillylle tai syytetylle ilmoitetaan viipymättä tämän artiklan mukaisesti annettujen tietojen muutoksista, kun tämä on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi.”

13 Direktiivin 2012/13 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jos henkilö pidätetään ja hän menettää vapautensa jossain rikosoikeudellisten menettelyjen vaiheessa, jäsenvaltioiden on varmistettava, että pidätetyn henkilön tai hänen avustajansa käyttöön annetaan toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevat kyseiseen tapaukseen liittyvät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä pidätyksen tai vapaudenmenetyksen laillisuuden riitauttamiseksi tehokkaasti kansallisen oikeuden mukaisesti.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillyn ja syytetyn tai hänen avustajansa annetaan tutustua ainakin kaikkeen toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevaan todistusaineistoon epäillyn tai syytetyn puolesta tai häntä vastaan, jotta turvataan menettelyn oikeudenmukaisuus ja asianosainen voi valmistella puolustustaan.

3. Oikeus tutustua 2 kohdassa tarkoitettuun aineistoon on myönnettävä hyvissä ajoin, jotta puolustautumisoikeutta voidaan käyttää tehokkaasti, ja viimeistään silloin, kun syytteen tosiseikat saatetaan tuomioistuimen arvioitaviksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 1 kohdan soveltamista. Jos toimivaltaiset viranomaiset saavat haltuunsa uutta todistusaineistoa, ne myöntävät oikeuden tutustua siihen hyvissä ajoin, jotta se voidaan ottaa huomioon.

4. Poiketen siitä, mitä 2 ja 3 kohdassa säädetään, ja edellyttäen, ettei se vaaranna oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, oikeus tutustua tiettyyn aineistoon voidaan evätä, jos tämä tutustumisoikeus saattaisi johtaa toisen henkilön hengen tai perusoikeuksien vakavaan vaarantamiseen tai jos se on ehdottoman tarpeellista tärkeän yleisen edun turvaamiseksi, kuten silloin, kun tämä tutustumisoikeus uhkaa haitata meneillään olevaa tutkintaa tai kun se voi vakavasti haitata sen jäsenvaltion kansallista turvallisuutta, jossa rikosoikeudellinen menettely on pantu vireille. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän kohdan mukaisen päätöksen, jolla evätään oikeus tutustua tiettyyn aineistoon, tekee oikeusviranomainen tai että se ainakin voidaan saattaa oikeudelliseen uudelleentarkasteluun kansallisen oikeuden menettelyjä noudattaen.

5. Tässä artiklassa tarkoitettun tutustumisoikeuden on oltava maksuton.”

14 Direktiivin 2012/13 liitteessä I on oikeuksia koskevan ilmoituksen suuntaa antava malli. Liitteessä todetaan, että ”mallin tarkoituksena on ainoastaan auttaa kansallisia viranomaisia niiden laatiessa oikeuksia koskevaa ilmoitustaan kansallisella tasolla. Jäsenvaltiot eivät ole velvollisia käyttämään tätä mallia. Oikeuksia koskevaa ilmoitustaan laatiessaan jäsenvaltiot voivat muuttaa tätä mallia saadakseen sen vastaamaan kansallisia sääntöjään ja lisätä muita hyödyllisiä tietoja. Oikeuksia koskeva ilmoitus on annettava pidätyksen tai vapaudenmenetyksen yhteydessä. Tämä ei kuitenkaan estä jäsenvaltioita antamasta epäillyille tai syytetyille kirjallista tietoa muissa tilanteissa rikosoikeudellisten menettelyjen aikana”.

15 Mallissa on kahdeksan kohtaa.

16 Direktiivin 2012/13 liitteessä II on eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla pidätetyille henkilöille annettavan oikeuksia koskevan ilmoituksen suuntaa antava malli. Liitteessä todetaan, että ”mallin tarkoituksena on ainoastaan auttaa kansallisia viranomaisia niiden laatiessa oikeuksia koskevaa ilmoitustaan kansallisella tasolla. Jäsenvaltiot eivät ole velvollisia käyttämään tätä mallia. Oikeuksia koskevaa ilmoitustaan laatiessaan jäsenvaltiot voivat muuttaa tätä mallia saadakseen sen vastaamaan kansallisia sääntöjään ja lisätä muita hyödyllisiä tietoja”.

17 Mallissa on viisi kohtaa.

Bulgarian oikeus

18 Puitepäätös 2002/584 on saatettu osaksi kansallista oikeutta luovuttamisesta ja eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä annetulla lailla (Zakon za ekstraditsiata i evropeyskata zapoved za arest; DV nro 46, 2005). Lain 37 § ja lakiin liitetty lomake vastaavat puitepäätöksen 8 artiklaa ja puitepäätöksen liitteessä olevaa lomaketta.

19 Bulgarian rikosprosessilain (Nakazatelno-protsesualen kodeks, jäljempänä NPK) 65 §:n 3 momentin toinen virke ja 269 §:n 3 momentin 4 kohdan b alakohta eivät estä oikeussuojakeinojen käyttämistä, kun henkilö otetaan kiinni täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa.

20 NPK:n 55 §:ssä ja sisäasiainministeriöstä annetun lain (Zakon za Ministerstvoto na vatreshnite raboti, jäljempänä ZMVR) 72–74 §:ssä säädetään, että Bulgarian viranomaisten Bulgariassa kansallisen pidätysmääräyksen perusteella kiinni ottamalle henkilölle ilmoitetaan oikeuksista, jotka hänellä on kiinni otetun henkilön asemassa, sekä oikeuksista, jotka hänellä on henkilönä, johon kohdistuu rikosoikeudellinen menettely. ZMVR:n 72 §:n 4 momentin ja NPK:n 65 §:n ja 270 §:n mukaan kiinni otetulle henkilölle on ilmoitettava oikeudesta hakea muutosta pidätysmääräykseen ja tutustua kaikkiin asiaa koskeviin asiakirjoihin muutoksenhaun yhteydessä. Hänen on voitava olla suoraan yhteydessä asianajajaansa silloinkin, kun asianajaja on määrätty hänelle viran puolesta. Lisäksi tuomioistuin lähettää kiinni otetulle viran puolesta jäljennöksen syytekirjelmästä, jossa kuvataan yksityiskohtaisesti syytteen kohteena olevat teot, sekä määräyksen, jossa vahvistetaan asiassa pidettävän suullisen käsittelyn päivämäärä ja jossa kuvataan yksityiskohtaisesti hänelle oikeudenkäyntimenettelyssä kuuluvat oikeudet. Kiinni otettu henkilö, jolle on ilmoitettu hänen oikeuksistaan sekä hänen kiinniottamiseensa liittyvistä tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista, voi välittömästi riitauttaa kiinni ottamisen kyseisessä tuomioistuimessa.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 21 Spetsializirana prokuratura (erityissyyttäjä, Bulgaria) aloitti IR:ää vastaan rikosoikeudellisen menettelyn, jossa häntä syytettiin osallistumisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan verorikosten tekemistä varten. IR:ään kohdistetun rikosoikeudellisen menettelyn valmisteluvaiheessa, jossa hän käytti kahta itse valitsemaansa asianajajaa, hänelle oli annettu tiedot vain joistakin niistä oikeuksista, joita hänelle kuului syytetyn asemassa.
- 22 IR:ää vastaan toimitetun rikosoikeudellisen menettelyn tuomioistuinvaiheen alkaessa 24.2.2017 tämä oli muuttanut pois kotipaikastaan, eikä hänen olinpaikkaansa ollut kyetty selvittämään. Rikosoikeudellisen menettelyn valmisteluvaiheessa IR:ää edustaneet kaksi asianajajaa ilmoittivat, etteivät he enää edustaneet tätä. IR:lle määrättiin viran puolesta uusi asianajaja.
- 23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määräsi IR:n otettavaksi säilöön 10.4.2017 antamallaan määräyksellä, joka pysytettiin valitusasteessa 19.4.2017 ja joka muodostaa kansallisen pidätysmääräyksen. IR ei osallistunut menettelyyn, ja hänen puolustuksestaan vastasi viran puolesta määrätty asianajaja.
- 24 IR:stä, jonka olinpaikka ei vielä ole ollut tiedossa, annettiin 25.5.2017 eurooppalainen pidätysmääräys. Häntä edustamaan määrätty asianajaja korvattiin uudella niin ikään viran puolesta määrättyllä asianajajalla.
- 25 Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ollut varma siitä, oliko sen IR:stä antama eurooppalainen pidätysmääräys unionin oikeuden mukainen siitä syystä, ettei tiettyjä oikeuksia, joihin kyseinen henkilö saattoi vedota Bulgarian oikeuden nojalla, ollut saatettu hänen tietoonsa, se päätti kumota kyseisen pidätysmääräyksen.
- 26 Se korostaa, että päätettyään antaa IR:stä uuden eurooppalaisen pidätysmääräyksen se haluaa saada tarkempia tietoja kyseiseen pidätysmääräykseen liitettävistä tiedoista direktiivillä 2012/13 myönnettyjen oikeuksien kunnioittamisen takaamiseksi.
- 27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo ensiksikin, ettei tämän direktiivin säännösten sanamuodon perusteella ole selvää, voidaanko sen 4 artiklaa, 6 artiklan 2 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa soveltaa toisen jäsenvaltion alueella eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla kiinni otettuun henkilöön.

- 28 Se haluaa tietää, voivatko eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla kiinni otetut henkilöt vedota direktiivin 2012/13 5 artiklassa ja liitteessä II nimenomaisesti mainittujen oikeuksien lisäksi myös sen 4 artiklassa ja liitteessä I mainittuihin oikeuksiin. Tämä kysymys on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan esitettävä myös direktiivin 6 artiklan 2 kohdassa ja 7 artiklan 1 kohdassa mainittujen oikeuksien osalta, koska ei ole varmaa, voiko eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä tarkoitettu henkilö vedota niihin tällaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa.
- 29 Siltä varalta, että olisi katsottava, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa kiinni otetulla henkilöllä on oltava käytettävissään kaikki oikeudet, jotka kuuluisivat hänelle siinä tapauksessa, että hänet olisi otettu kiinni pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion alueella, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy toiseksi, onko puitepäätöksen 2002/584 8 artiklaa tulkittava siten, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen sisältöä voidaan muuttaa, jotta siihen saataisiin maininta direktiivin 2012/13 4 artiklan 3 kohdan mukaisesti oikeussuojakeinoista, joita voidaan käyttää tämän tuomioistuimen antamaa pidätysmääräystä vastaan.
- 30 Siltä varalta, että olisi katsottava, että puitepäätöksen 2002/584 lomakkeessa olevia tietoja ei voida täydentää, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy kolmanneksi, onko olemassa muita keinoja sen turvaamiseksi, että IR voi tosiasiallisesti ja tehokkaasti käyttää direktiivin 2012/13 mukaisia oikeuksiaan välittömästi sen jälkeen, kun hänet on otettu kiinni toisessa jäsenvaltiossa eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla. Yksi näistä keinoista voisi olla se, että kyseiselle henkilölle ilmoitetaan hänelle direktiivin 4 artiklan 3 kohdan nojalla kuuluvista oikeuksista ja direktiivin 6 artiklan 2 kohdan nojalla kiinni ottamisen perusteista sekä direktiivin 7 artiklan 1 kohdan nojalla oikeudesta tutustua asiakirjoihin. Tämä voisi johtaa siihen, että saatuaan tietää kyseisen henkilön kiinniottamisesta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, joka on antanut eurooppalaisen pidätysmääräyksen, lähettäisi tälle henkilölle pidätyksen yhteydessä annettavan oikeuksia koskevan ilmoituksen, jäljennöksen kansallisesta pidätysmääräyksestä siihen liittyvine todisteineen sekä hänen edustajansa yhteystiedot ja henkilön pyynnöstä jäljennöksen muista häntä koskevaan asiaan liittyvistä asiakirjoista.
- 31 Siltä varalta, että katsottaisiin, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antaneella tuomioistuimella on mahdollisuus joko täydentää pidätysmääräyksen tekstiä lisäämällä siihen tietoja pidätetyn henkilön oikeuksista tai ilmoittaa kiinni otetulle henkilölle hänen oikeuksistaan kiinni ottamisen jälkeen, ilman että sillä olisi kuitenkaan velvollisuutta toimia näin, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo neljänneksi, että asiassa nousee esiin kysymys puitepäätöksen 2002/584 pätevydestä, kun sillä ei taata sitä, että kiinni otettu henkilö voi tosiasiallisesti käyttää niitä oikeuksia, jotka hänelle kuuluvat sekä direktiivin 2012/13 että perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan nojalla.
- 32 Spetsializiran nakazatelen sad (erityisrikostuomioistuin, Bulgaria) on näin ollen päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Koskevatko direktiivin [2012/13] 4 artiklan (erityisesti 4 artiklan 3 kohdan), 6 artiklan 2 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan mukaiset syytetyn oikeudet myös syytettyä, joka on otettu kiinni eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella?
- 2) Jos tähän vastataan myöntävästi: Onko puitepäätöksen [2002/584] 8 artiklaa tulkittava siten, että siinä sallitaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen sisältöä, joka määritellään päätöksen liitteessä olevassa lomakkeessa, koskeva muutos ja tarkemmin sanottuna tähän lomakkeeseen tehtävä lisäys, joka koskee etsityn henkilön oikeutta riitauttaa kansallinen pidätysmääräys ja eurooppalainen pidätysmääräys määräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuimissa?
- 3) Jos toiseen kysymykseen vastataan kieltävästi: Onko se, että eurooppalainen pidätysmääräys annetaan tarkalleen liitteessä olevan lomakkeen mukaisesti (eli ilmoittamatta henkilölle oikeuksista, joita hänellä on pidätysmääräyksen antaneeseen tuomioistuimeen nähden) ja että pidätysmääräyksen antanut tuomioistuin ilmoittaa viipymättä sen jälkeen, kun se saa tiedon

henkilön kiinniottamisesta, tälle hänelle kuuluvista oikeuksista ja lähettää asiaankuuluvat asiakirjat, yhteensopivaa puitepäätöksen [2002/584] johdanto-osan 12 perustelukappaleen ja 1 artiklan 3 kohdan, direktiivin [2012/13] 4 artiklan, 6 artiklan 2 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan sekä perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan kanssa?

- 4) Onko puitepäätös [2002/584] pätevä, jos eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella kiinni otetun henkilön direktiivin [2012/13] 4 artiklan (erityisesti 4 artiklan 3 kohdan), 6 artiklan 2 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan mukaisten oikeuksien takaamiseksi ei ole käytettävissä mitään muuta oikeudellista keinoa?”

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

- 33 Saksan hallitus on ilmaissut varauksensa ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen osalta siitä syystä, ettei ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa ole vireillä oikeusriitaa, koska IR:stä annettu eurooppalainen pidätysmääräys oli kumottu. Esitetyt kysymykset ovat näin Saksan hallituksen mukaan hypoteettisia, ja niillä on lisäksi merkitystä vain uuden eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisen kannalta siinä tapauksessa, ettei IR enää ole Bulgarian alueella.
- 34 Tämän osalta on muistettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansalliset tuomioistuimet voivat pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua ainoastaan silloin, kun niissä on vireillä oikeusriita ja kun niissä vireillä olevan menettelyn tarkoituksena on ratkaisun antaminen tuomiovaltaa käyttäen (tuomio 31.5.2005, Syfait ym., C-53/03, EU:C:2005:333, 29 kohta ja tuomio 16.9.2020, Anesco ym., C-462/19, EU:C:2020:715, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 35 SEUT 267 artiklassa käyttöön otetussa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kun siis kansallisen tuomioistuimen esittämät kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuin on lähtökohtaisesti velvollinen ratkaisemaan ne (tuomio 17.10.2019, Elektrorazpredelenie Yug, C-31/18, EU:C:2019:868, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 36 Tästä seuraa, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydettyä unionin oikeussäännön tulkintamisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 16.10.2019, Winterhoff ja Eisenbeis, C-4/18 ja C-5/18, EU:C:2019:860, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 37 Nyt käsiteltävässä asiassa ei ole syytä epäillä, etteikö kyseessä olisi vireillä oleva oikeusriita ja menettely, jossa annetaan ratkaisu tuomiovaltaa käyttäen, koska erityissyyttäjää on ryhtynyt syytetoimenpiteisiin IR:ää vastaan, toimenpiteet ovat yhä vireillä, IR:ää syytetään osallistumisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan verorikosten tekemiseksi ja hänelle on viran puolesta määrätty asianajaja.
- 38 Lisäksi on huomattava ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen todenneen, että se saattaa asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi voidakseen antaa IR:stä uuden eurooppalaisen pidätysmääräyksen riippuen siitä, miten sen esittämiin kysymyksiin vastataan. Näin ollen ei voida katsoa, ettei esitetyillä kysymyksillä ole mitään yhteyttä ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireillä olevan asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen.

- 39 Lisäksi on korostettava, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta seuraa etsityn henkilön mahdollinen kiinniottaminen ja näin ollen hänen henkilökohtaisen vapautensa rajoittaminen. Unionin tuomioistuin on katsonut, että eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa menettelyssä perusoikeuksien takaaminen kuuluu ensisijaisesti pidätysmääräyksen antaneelle jäsenvaltiolle. Sen varmistamiseksi, että kyseiset oikeudet taataan – mikä voi merkitä sitä, että oikeusviranomainen päättää antaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen –, tällaisella viranomaisella on oltava mahdollisuus saattaa asia ennakkoratkaisumenettelyssä unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi (ks. vastaavasti tuomio 25.7.2018, AY (Pidätysmääräys – Todistaja), C-268/17, EU:C:2018:602, 28 ja 29 kohta).
- 40 Ennakkoratkaisupyynnö on näin ollen otettava tutkittavaksi.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 41 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäinen kysymys koskee sitä, onko direktiivin 2012/13 4 artiklaa ja erityisesti tämän artiklan 3 kohtaa, sen 6 artiklan 2 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että niissä tarkoitettuja oikeuksia voidaan soveltaa henkilöihin, jotka on otettu kiinni eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanemista varten.
- 42 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkitsemisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä säännöstöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (ks. mm. tuomio 4.5.2010, TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, 44 kohta ja tuomio 6.10.2020, Jobcenter Krefeld, C-181/19, EU:C:2020:794, 61 kohta).
- 43 Kyseessä olevien säännösten sanamuodon osalta on todettava, että direktiivin 2012/13 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäilty tai syytetty, joka on pidätetty tai menettänyt vapautensa, saa viipymättä kirjallisena oikeuksia koskevan ilmoituksen. Direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa säädetään edelleen, että oikeuksia koskevan ilmoituksen on sisällettävä perustiedot kansallisen oikeuden mukaisista mahdollisuuksista riitauttaa pidätyksen laillisuus, hakea vapaudenmenetystä koskevan päätöksen uudelleenkäsitelyä tai esittää väliaikaista vapauttamista koskeva pyyntö.
- 44 Direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohta koskee myös epäiltyjä ja syytettyjä, jotka on pidätetty tai jotka ovat menettäneet vapautensa. Tässä säännöksessä säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että heille ilmoitetaan pidätyksen tai vapaudenmenetyksen syyt, mukaan luettuna rikos, josta heitä epäillään tai syytetään.
- 45 Direktiivin 2012/13 7 artiklan 1 kohta, jossa säädetään, että jos henkilö pidätetään ja hän menettää vapautensa jossain rikosoikeudellisten menettelyjen vaiheessa, jäsenvaltioiden on varmistettava, että pidätetyn henkilön tai hänen avustajansa käyttöön annetaan toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevat kyseiseen tapaukseen liittyvät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä pidätyksen tai vapaudenmenetyksen laillisuuden riitauttamiseksi tehokkaasti kansallisen oikeuden mukaisesti, koskee puolestaan myös tällaisia epäiltyjä ja syytettyjä, niin kuin kyseisestä kohdasta yhdessä tämän artiklan 2 kohdan kanssa käy ilmi.
- 46 On todettava, että pelkästään kyseessä olevien säännösten sanamuodon tarkastelun perusteella ei voida ratkaista sitä, kuuluvatko eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten kiinni otetut henkilöt epäiltyihin ja syytettyihin, jotka on pidätetty tai jotka ovat menettäneet vapautensa direktiivissä 2012/13 tarkoitettulla tavalla ja joihin näissä säännöksissä tarkoitettuja oikeuksia sovelletaan.

- 47 Mainittuja säännöksiä on siis tulkittava ottamalla huomioon asiayhteys, johon ne kuuluvat, ja direktiivin 2012/13 tavoite.
- 48 Asiayhteydestä, johon nämä säännökset kuuluvat, on todettava, että direktiivin 2012/13 5 artiklassa tarkoitetaan nimenomaisesti sellaisten henkilöiden oikeuksia, jotka on otettu kiinni eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten. Artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaiselle henkilölle toimitetaan viipymättä asianmukainen oikeuksia koskeva ilmoitus, joka sisältää tietoja oikeuksista, jotka hänellä on puitepäätöksen 2002/584 täytäntöönpanoa varten kyseisessä jäsenvaltiossa annetun lainsäädännön mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan direktiivin liitteessä II on suuntaa antava ilmoituksen malli.
- 49 Direktiivin 2012/13 5 artiklaa on arvioitava direktiivin johdanto-osan 39 perustelukappaleen valossa. Siinä täsmennetään, että oikeutta saada kirjallinen tieto oikeuksistaan pidätyksen yhteydessä, sellaisena kuin siitä säädetään kyseisessä direktiivissä, olisi sovellettava vain soveltuvin osin eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten pidätettyihin henkilöihin, ja viitataan tältä osin ainoastaan kyseisen direktiivin liitteessä II olevaan suuntaa antavaan malliin, jonka tarkoituksena on auttaa jäsenvaltioita laatimaan näille henkilöille heidän oikeuksiaan koskeva ilmoitus.
- 50 On todettava, että tämä suuntaa antava malli eroaa kyseisen direktiivin liitteessä I olevasta mallista, josta on kyse direktiivin 4 artiklassa ja joka koskee sellaisille epäillyille ja syytetyille henkilöille, jotka on pidätetty tai jotka ovat menettäneet vapautensa, annettavaa oikeuksia koskevaa ilmoitusta.
- 51 Näin on siksi, että vaikka jäsenvaltiot voivat, kuten direktiivin 2012/13 liitteiden I ja II johdanto-osista nimenomaisesti ilmenee, muuttaa näitä kahta suuntaa antavaa mallia mukauttaakseen ne kansallisiin sääntöihinsä ja lisätä muita hyödyllisiä tietoja, malleissa on vain yksi täysin samansisältöinen kohta, joka koskee oikeutta avustajaan. Näiden mallien muut kohdat koskevat erikseen, kuten niiden otsikoista tai sisällöstä ilmenee, joko epäillyn tai syytetyn henkilön oikeuksia rikosoikeudellisessa menettelyssä direktiivin 2012/13 liitteen I osalta tai eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla pidätetyn henkilön oikeuksia direktiivin liitteen II osalta.
- 52 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 44 kohdassa todennut, yhdessäkään direktiivin 2012/13 säännöksessä ei säädetä, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla kiinni otetun henkilön pitäisi saada kirjallinen ilmoitus, jossa olisi kumpaankin eli sekä tämän direktiivin liitteessä I että sen liitteessä II olevaan suuntaa antavaan malliin sisältyvät tiedot.
- 53 Koska siis säännökset, joiden tulkintaa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää, koskevat epäiltyjä tai syytettyjä, jotka on pidätetty tai jotka ovat menettäneet vapautensa, direktiivin 2012/13 5 artiklan, luettuna yhdessä sen johdanto-osan 39 perustelukappaleen kanssa, perusteella on katsottava, etteivät ne koske henkilöitä, jotka on otettu kiinni eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten.
- 54 Tämän toteamuksen vahvistaa direktiivin 2012/13 johdanto-osan 21 perustelukappale, jonka mukaan tässä direktiivissä olevien viittausten epäiltyihin tai syytettyihin, jotka on pidätetty tai jotka ovat menettäneet vapautensa, olisi katsottava tarkoittavan kaikkia tilanteita, joissa epäillyltä tai syytetyltä rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä riistetään hänen vapautensa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen c kohdassa tarkoitettulla tavalla, siten kuin sitä tulkitaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä.
- 55 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 47 kohdassa, viimeksi mainittu määräys koskee tilannetta, jossa henkilö pidätetään tai hän menettää vapautensa hänen saattamiseksi toimivaltaisen oikeusviranomaisen tutkittavaksi, jos on perusteltua syytä epäillä hänen syyllistyneen rikokseen tai jos katsotaan välttämättömäksi estää häntä tekemästä rikosta tai pakenemasta teon jälkeen. Tällainen tilanne eroaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen f kohdassa tarkoitettusta tilanteesta, jossa henkilö pidätetään tai hän menettää vapautensa lain nojalla, jotta estettäisiin hänen

laiton maahantulonsa, tai jos on ryhdytty toimiin hänen karkottamiseksi tai luovuttamiseksi. Viimeksi mainittu tilanne vastaa puitepäätöksellä 2002/584 käyttöön otettua eurooppalaisen pidätysmääräyksen mekanismia.

- 56 Direktiivin 2012/13 tavoitteet vahvistavat myös sen 4 artiklan, 6 artiklan 2 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan asiayhteyteen perustuvan tulkinnan, jonka mukaan kyseisiä säännöksiä ei sovelleta henkilöihin, jotka on otettu kiinni eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten.
- 57 Tässä yhteydessä on todettava, että direktiivin 2012/13 1 artiklassa, jossa ilmaistaan direktiivin kohde, epäiltyjen ja syytettyjen oikeudet pidetään erillään sellaisten henkilöiden oikeuksista, joista on annettu eurooppalainen pidätysmääräys. Kyseisessä artiklassa säädetään näin, että direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat epäiltyjen ja syytettyjen oikeutta saada tietoja oikeuksistaan rikosoikeudellisissa menettelyissä ja heitä koskevasta syytteestä. Siinä on maininta siitä, että direktiivissä vahvistetaan myös säännöt, jotka koskevat niiden henkilöiden, joita koskee eurooppalainen pidätysmääräys, oikeutta saada tietoja oikeuksistaan.
- 58 Direktiivin 2012/13 1 artiklasta käy yhdessä sen johdanto-osan 14, 27 ja 39 perustelukappaleen kanssa ilmi, että direktiivin tavoitteena on vahvistaa rikoksesta epäiltyjen tai syytettyjen tiedonsaantioikeuteen sovellettavat yhteiset vähimmäisvaatimukset, jotta he saavat mahdollisuuden valmistella puolustustaan ja jotta voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus, mutta direktiivillä on myös pyritty säilyttämään eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan menettelyn erityispiirteet.
- 59 Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevalla puitepäätöksellä 2002/584 pyritään helpottamaan ja nopeuttamaan oikeudellista yhteistyötä ottamalla käyttöön yksinkertaistettu ja tehokkaampi järjestelmä rikoslain rikkomisesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamiseksi suoraan oikeusviranomaisten välillä, jotta voitaisiin myötävaikuttaa sen Euroopan unionille asetetun tavoitteen toteutumiseen, jonka mukaan siitä tulee vapautteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuva alue, sen vankan luottamuksen perusteella, jonka on vallittava jäsenvaltioiden välillä (tuomio 24.9.2020, Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (Erityissäntö), C-195/20 PPU, EU:C:2020:749, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 60 Kun direktiivin 2012/13 5 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten pidätettävälle henkilölle toimitetaan viipymättä asianmukainen oikeuksia koskeva ilmoitus, joka sisältää tietoja oikeuksista, jotka hänellä on puitepäätöksen 2002/584 täytäntöönpanoa varten kyseisessä jäsenvaltiossa annetun lainsäädännön mukaisesti, myötävaikutetaan direktiivillä tehokkaasti tämän menettelyn yksinkertaistamista ja nopeutta koskevan tavoitteen toteutumiseen.
- 61 Lisäksi, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 44 kohdassa todennut, syytetoimenpiteitä varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö saa siitä hetkestä, jolloin hänet luovutetaan pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion viranomaisille, direktiivissä 2012/13 tarkoitettun ”syytetyin” asemaan ja siis kaikki tähän asemaan liittyvät, muun muassa direktiivin 4, 6 ja 7 artiklassa säädettyt oikeudet. Hän voi näin valmistella puolustustaan ja saada takeet menettelyn oikeudenmukaisuudesta tämän direktiivin tavoitteiden mukaisesti.
- 62 Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2012/13 4 artiklaa ja erityisesti tämän artiklan 3 kohtaa, 6 artiklan 2 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että niissä tarkoitettuja oikeuksia ei sovelleta henkilöihin, jotka on otettu kiinni eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten.

Toinen kysymys

- 63 Koska toinen kysymys on esitetty ainoastaan siltä varalta, että direktiivin 2012/13 4 artiklaa, 6 artiklan 2 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa olisi tulkittava siten, että niissä tarkoitettuja oikeuksia voidaan soveltaa henkilöihin, jotka on otettu kiinni eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten, ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus huomioon ottaen toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Kolmas ja neljäs kysymys

- 64 Kolmannella ja neljännellä kysymyksellään, joita on syytä tarkastella yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää unionin tuomioistuinta lausumaan puitepäätöksen 2002/584 pätevyyydestä direktiivin 2012/13 ja perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan kannalta siltä osin kuin kyseisessä puitepäätöksessä säädetään, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten kiinni otetuille henkilöille toimitettavat tiedot rajoittuvat kyseisen puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tietoihin, jotka on otettu sen liitteessä olevaan lomakkeeseen ja direktiivin 2012/13 liitteessä II olevaan malliin.
- 65 Aluksi on muistutettava, että unionin toimen aineellista lainmukaisuutta ei voida tutkia suhteessa normihierarkiassa samalla tasolla olevaan unionin toimeen, paitsi jos se on annettu viimeksi mainitun toimen soveltamiseksi tai jommassakummassa näistä toimista on nimenomaisesti säädetty, että toinen niistä on ensisijainen toiseen nähden (tuomio 8.12.2020, Unkari v. parlamentti ja neuvosto, C-620/18, EU:C:2020:1001, 119 kohta).
- 66 Nyt on niin, että puitepäätös 2002/584 ja direktiivi 2012/13 ovat kumpikin johdetun oikeuden toimia, eikä puitepäätöstä 2002/584 ole annettu direktiivin 2012/13 – joka on sitä paitsi uudempi säädös – soveltamiseksi. Ei ole myöskään nimenomaisesti säädetty, että jompikumpi näistä kahdesta toimesta olisi ensisijainen toiseen nähden. Puitepäätöksen 2002/584 pätevyttä ei näin ollen arvioida direktiivin 2012/13 säännösten kannalta.
- 67 Puitepäätöksen pätevyttä on sen sijaan tarkasteltava perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan kannalta.
- 68 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii erityisesti, onko siinä tapauksessa, ettei direktiivin 2012/13 4 artiklassa, 6 artiklan 2 kohdassa ja 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja oikeuksia voida soveltaa henkilöihin, jotka on otettu kiinni eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten, kyseisten henkilöiden mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa riitauttaa heistä annetut kansalliset ja eurooppalaiset pidätysmääräykset.
- 69 Erityisesti 27.5.2019 annetun tuomion OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttävöviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456) 70 kohdasta ilmenee, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevaan päätökseen on voitava kohdistaa pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa tuomioistuimelle osoitettava muutoksenhaku, joka täyttää kaikki tehokkaaseen oikeussuojaan liittyvät vaatimukset. Jotta asianomainen henkilö voisi tosiasiallisesti käyttää hänelle direktiivillä 2012/13 annettuja oikeuksia, hänen ei pitäisi saada niitä käyttöönsä vasta sen jälkeen, kun hänet on luovutettu pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle, vaan heti siitä hetkestä alkaen, jolloin hänet otetaan kiinni täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa.
- 70 Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 3 kohdan mukaan puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa SEU 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.

- 71 Vastavuoroisen tunnustamisen periaate, johon puitepäätöksellä 2002/584 käyttöön otettu eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva järjestelmä pohjautuu, perustuu itse jäsenvaltioiden keskinäiseen luottamukseen siihen, että niiden kansalliset oikeusjärjestykset kykenevät takaamaan niiden perusoikeuksien yhdenveroisen ja tehokkaan suojan, jotka on tunnustettu unionin tasolla ja erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (tuomio 10.11.2016, Özçelik, C-453/16 PPU, EU:C:2016:860, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 9.10.2019, NJ (Wienin syyttäjänvirasto), C-489/19 PPU, EU:C:2019:849, 27 kohta).
- 72 Kun eurooppalainen pidätysmääräys annetaan, jotta toinen jäsenvaltio ottaisi etsityn henkilön kiinni ja luovuttaisi hänet syytetoimenpiteitä varten, tällaisen henkilön osalta on jo menettelyn ensimmäisessä vaiheessa pitänyt noudattaa menettelyllisiä takeita ja kunnioittaa hänen perusoikeuksiaan, joiden suojaaminen pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeusviranomaisen on varmistettava sovellettavan kansallisen oikeuden mukaisesti muun muassa kansallisen pidätysmääräyksen antamiseksi (ks. vastaavasti tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 66 kohta ja tuomio 9.10.2019, NJ (Wienin syyttäjänvirasto), C-489/19 PPU, EU:C:2019:849, 33 kohta).
- 73 Unionin tuomioistuin on näin jo todennut, että eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa järjestelmässä etsitylle henkilölle taattavia menettelyllisiä oikeuksia ja perusoikeuksia suojellaan kahdella tasolla, koska sen tuomioistuimen tarjoaman suojan lisäksi, jota on annettava ensimmäisellä tasolla annettaessa kansallisen pidätysmääräyksen kaltainen oikeudellinen päätös, suoja on varmistettava toisella tasolla annettaessa eurooppalainen pidätysmääräys, joka puolestaan voidaan tarvittaessa antaa lyhyessä ajassa kansallisen oikeudellisen päätöksen antamisen jälkeen (tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 67 kohta; tuomio 9.10.2019, NJ (Wienin syyttäjänvirasto), C-489/19 PPU, EU:C:2019:849, 34 kohta ja tuomio 12.12.2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours'in syyttäjäviranomaiset), C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, 59 kohta).
- 74 Koska eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisella voidaan puuttua perusoikeuskirjan 6 artiklassa taattuun henkilön vapautta koskevaan oikeuteen, tämä suoja edellyttää sitä, että tästä tehtävä päätös täyttää tehokkaaseen oikeussuojaan liittyvät vaatimukset ainakin toisella näistä suojan tasoista (tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 68 kohta ja tuomio 12.12.2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours'in syyttäjäviranomaiset), C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, 60 kohta).
- 75 Erityisesti on todettava, että asianomaisen henkilön oikeuksien suojelun toinen taso edellyttää sitä, että pidätysmääräyksen antava oikeusviranomainen valvoo, että tällaisen määräyksen antamisedellytyksiä noudatetaan, ja tutkii objektiivisesti sen, onko pidätysmääräyksen antamista pidettävä oikeasuhteisena, ottamalla huomioon kaikki syyllisyyttä tukevat ja sitä vastaan puhuvat seikat ilman riskiä siitä, että muun muassa täytäntöönpanovallan käyttäjä antaisi sille ulkopuolisia käskyjä (tuomio 12.12.2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours'in syyttäjäviranomaiset), C-566/19 PPU ja C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 76 Tähän on lisättävä – kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 81 kohdassa todennut –, että puitepäätös 2002/584 on osa sellaisten tehokkaan oikeussuojan takeiden kokonaisvaltaista järjestelmää; näistä takeista säädetään muussa unionin säännöstössä, johon direktiivi 2012/13 kuuluu ja joka on vahvistettu rikosoikeudellisen yhteistyön piirissä ja jolla myötävaikutetaan siihen, että eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä tarkoitetun henkilön on helpompi käyttää oikeuksiaan.
- 77 Kuten edellä 61 kohdassa on jo todettu, syytetoimenpiteitä varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö saa siitä hetkestä, jolloin hänet luovutetaan pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion viranomaisille, direktiivissä 2012/13 tarkoitetun ”syytetyn”

aseman ja näin kaikki direktiivin 4, 6 ja 7 artiklassa säädettyt tähän asemaan liittyvät oikeudet ja voi näin valmistella puolustustaan ja saada takeet menettelyn oikeudenmukaisuudesta tämän direktiivin tavoitteiden mukaisesti.

- 78 Lisäksi sen ajanjakson osalta, joka edeltää eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevan henkilön luovuttamista pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, on todettava yhtäältä, että puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan 1 kohdan d ja e alakohdassa säädetään, että eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä on oltava tiedot rikoksen luonteesta ja oikeudellisesta luokittelusta sekä kuvaus olosuhteista, joissa rikos on tehty, mukaan lukien ajankohta, paikka ja se, millä tavoin etsitty henkilö on osallisena rikokseen. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 79 kohdassa todennut, nämä tiedot vastaavat asiallisesti direktiivin 2012/13 6 artiklassa tarkoitettuja tietoja.
- 79 Toisaalta on todettava, että oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan ei edellytä, että pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännössä säädettyä oikeutta hakea muutosta päätökseen eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta syytetoimenpiteitä varten on voitava käyttää ennen kuin asianomainen henkilö luovutetaan kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille (ks. vastaavasti tuomio 1212.2019, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ja Openbaar Ministerie (Lyonin ja Tours'in syyttäjäviranomaiset), C-566/19 PPU et C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, 69–71 kohta).
- 80 Oikeutta tehokkaaseen oikeussuojaan ei näin ollen voida katsoa loukatun pelkästään siitä syystä, että syytetoimenpiteitä varten annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevalle henkilölle ilmoitetaan pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista ja että hän saa oikeuden tutustua asiaan liittyvään aineistoon vasta sen jälkeen, kun hänet on luovutettu pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille.
- 81 Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella voidaan todeta, että kolmannen ja neljännen kysymyksen tarkastelussa ei ole ilmennyt mitään, mikä voisi vaikuttaa puitepäätöksen 2002/584 pätevyyyteen perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan kannalta arvioituna.

Oikeudenkäyntikulut

- 82 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 22.5.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/13/EU 4 artiklaa ja erityisesti tämän artiklan 3 kohtaa, 6 artiklan 2 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että niissä tarkoitettuja oikeuksia ei sovelleta henkilöihin, jotka on otettu kiinni eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten.
- 2) Kolmannen ja neljännen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelussa ei ole ilmennyt mitään, mikä voisi vaikuttaa eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, pätevyyyteen Euroopan unionin perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan kannalta arvioituna.

Allekirjoitukset